

1. peatükk

Pidurite krigiseses peatus rong Kaarepere raudteejaamas. Karge ja väga külm talvehommik tekitas ümber veduri aurupilve. Vagunite avanevatest ustest väljuvad inimesed tõstsid kraed ja üritasid nägusid külma eest kaitsta. Palamuse poole jääv mets kumas maaliliselt sinises viines. Öine tuisk oli pisut vaibunud, kuid tuul vingus endiselt tugevalt.

Perroonil korraks seisatades õngitses Mait kiiruga taskust sigaretipaki. Kohmetunud ja pisut värisevate kätega tikke krap-sides õnnestus tal sigaret lõpuks süüdata. Mõned sügavad kõhvid ja raskel sammul alustas ta astumist mööda lumist teed.

Samm oli nii raske seoses viimastel päevadel tarvitatud alkoholiga ja mingit tahtmist polnud tal tegelikult sihtkoha poole liikuda. Aga pidi. Mõned kilomeetrid Palamuselt asus tema vanaema ja vanaisa talu. Eakad vanurid vajasid igapäevaselt abi ja lapselastest oli Mait ainus, kes sai neid aidata. Enamuse aega elaski Mait vanavanemate juures. Õde oli oma perega Jõgeval ja poolvend veel liiga väike, et abiks olla.

Tee talumaja juurde oli täis tuisanud ja tegelikult vaevumärgatav. Tõusvas päikeses sätendasid kuuseoksad. Maidul polnud ei tuju ega tahtmist seda märgata. Kehv oli nii tuju kui olek. Eilne jooming õe juures oli tegelikult jätk aastavahetusele. „Mäluauk saabus eile kuidagi väga varakult. Kuskil oleks nagu öösel käidud, aga nagu joodikud ennast lohutavad, mida

ei mäleta, seda pole olnud,” lasi Mait öiseid sündmusi peast läbi. Õigemini üritas taastada mäluhiisi.

Maidu jaoks polnud aastavahetustel tegelikult kunagi erilist tähtsust. Samasugune päev nagu iga teinegi tema 23 eluaasta jooksul. Seni polnud ükski uus aasta suutnud Maidu igavasse ellu tuua midagi tõeliselt uut. Ei tootanud seda ka alles mõned päevad kestnud 1997.

„Tööd pole, vanurid annavad näpuotsaga raha, et neid ülal pidada, tina võiks ka vähem panna, aga kõik on omavahel seotud,” keerlesid rasked mõtted Maidu peas. „Oleks tööd, ehk jooks vähem. Äkki siis saakski tööd, kui vähem jooks. Kui saaks palka, siis oleks jälle rohkem raha, mille eest juua ...”

Mait vist muigas isegi oma mõtete üle ja ohkas sügavalt, et hinge tõmmata. Lumes sumpamine oli päris higiseks võtnud. Korraks seisatades ja eemalt paistvaid taluhooneid vaadates jäi Maidu pilk peatuma korstnal. Kellaaeg oli selline, et sealt peaks juba suitsu tulema. Eile lahkudes oli ta vanadel ahjud soojaks kütnud ja isegi puud valmis pannud. Vanaemal piisaks hommikul ainult tule süütamisest nii pliidi all kui ahjus. Vana sõre majalobudik ei tahtnud selliste külmadega kuidagi sooja pidada.

Kahtluseus hinges, isegi teadmata miks, üritas Mait veidi sammu kiirendada. Sügavas lumes polnud see aga eriti võimalik.

Majatrepil lumiseid jalgu trampides avas Mait ettevaatlikult ukse. See polnud lukustatud. Majas oli haudvaikus.

Mait seisatas keset kööki, kuulatas ja korraks hinge kinni pidades hüüdis: „Vanaema, vanaisa, uu!” Lastes omaenda hingeaurul hajuda, hõikas kõvemini: „Kus olete, mina tulin!” Täielik vaikus.

Ettevaatlikult ja arusaamatut hirmu tundes hiilis Mait vanaisa toa poole. Arglikult ust paotades nägi ta voodis inimkuju tekkide ja voodiriiete all lamavat. „Miks vanaisa veel nii hilja magab?” käis ärev mõte läbi Maidu pea. Värisedes kummardus ta voodi kohale ja hüppas samal hetkel karjatades eemale. Vanaisa näo asemel oli verine klomp. Verised olid ka padi ja voodiriided.

Nähtust nagu elektrilöögist tabatud, tundis ta end põranda külge naelutatuna. Peas vasardasid läbisegi mõtted: „Mida teha? Mida peale hakata? Kuhu joosta?” Pea lõhkus nii pohmellist kui äsja nähtu tulemusel nii, et tahtis lõhkeda. Hirm oli.

„Kus vanaema on?” torkas korraga Maidule pähe. Olemist see paremaks ei teinud ja endiselt majas valitsev haudvaikus ei jätnud väga palju võimalusi. Üle kere lõdisedes liikus Mait vanaema toa poole. Kobas värisevate kätega ukselinki ja avas ukse. Vanaema oli selili voodis, pärani punnis elutud silmad suunatud lae poole. Ei liigutanud.

Tuppa sisenemata keeras Mait ringi ja jooksis välja. Maja välisuks jäi tuule käes kõlkuma, kui Mait läbi lume majast eemale sumpas.

2. peatükk

Kesa ärkas isa hõike peale. Täpselt aru saamata, mida temast tahetakse, üritas siiski ennast virgena näidata. Ukse vahelt lahkumata kordas isa juba nõudlikumalt: „Telefon on sulle, korrapidaja helistab.”

Nagu vedrust visatuna hüppas Kesa voodist ja kiirustas teise tupp telefoni juurde. Vähesest unest ja eelmise öö pidutsemisest tingituna olid meeled veidi ähmased. Telefonitoru kõrva äärde tõstes vastas Kesa nii reipalt, kui tervislik seisund võimaldas: „Kuulen!”

Torust kostis politseikorrapidaja Kalmer Sepa hää: „Tere hommikust, Robert. Sa pole küll valves, aga Kostrov käskis sind ka välja ajada. Palamusel on kaks laipa.”

Kesa elavnes hetkega. Vaba käega nägu nühkides vastas toonil, nagu oleks sellist kõnet oodanud: „Asi klaar! Saada mulle keegi järele, ma ajan püksid jalga ja olen kohe valmis!”

„Maas tuleb kohe sinu juurde,” lõpetas korrapidaja kõne.

Kesa viskas toru hargile ja liikus jooksusammul vannituppa. Rohke külma veega nägu ja ülakeha lobistades julges lõpuks peeglisse vaadata. „Polegi kõige hullem,” oli Kesa hinnang, samal ajal sõrmega paistes silmaaluseid masseerides.

Toas kiiruga riietudes tundis ta riiete juures isegi suitsumehele vastikut sigaretilõhna. „Kus perses me eile käisime, et riided niimoodi haisevad?” jõudis ta mõelda, kui püstolile

salve alla pani ning püstoli vööle olevasse kabuuri torkas.

Ema vaatas ukse vahelt poja toiminguid ja küsis ilmselge murega: „Lähed tööle?”

„Jah, Kostrov ajas välja, Palamusel on kaks laipa”

„Kaks laipa?” kordas ema murega hääles. „Sina pole ju valves, pühapäeval pead minema? Sööd enne midagi?”

„Tapmised on kõik minu teema, kas olen valves või mitte,” vastas Kesa kerge uhkusenoodiga hääles. „Süüa pole aega ja ma ei taha ka, Maas on kohe siin.”

Kesa haaras kõõgilaualt kiiruga pooliku keefiri ja kummutas seda ahnelt. Koridori liikudes ja jooksu pealt endale tagi selga ajades hõikas emale: „Kus mu kindad on?”

„Kui sa vastu hommikut tulid, polnud sul ei salli ega kindaid, tagi oli poolenisti seljas ...”

Laskmata emal ebameeldivat vestlust jätkata, tormas Kesa uksest välja sõnadega: „Noh, väljas soe ka, pole vajagi.”

„Väljas soe?! Praegu on -15, öösel võis olla ...”

Ema epistli lõppu kuulmata lõi Kesa korteriukse tagantkätt kinni ja emani kostsid ainult tema trepist alla jooksmise sammud.

Robert Kesamaa, keda kõik sõbrad ja tuttavad kutsusid Kesa või Kess, oli Jõgeva kriminaalpolitsei juhtivinspektor. Aasta tagasi Sisekaitseakadeemia esimese lennu lõpetanuna tuli ta kodukohta tööle tagasi. Õigemini polnud ta Jõgevast kunagi lahkunudki, kui mitte arvestada nelja-aastast õppimist akadeemias.

Politseisse tööle sattumine oli osalt juhuslik, osalt ajast ja oludest tingitud valik. 1989. aasta sügisel oli Kesamaa aastakäik viimane, kes veel Nõukogude Liidu relvajõududesse sundajateenistusse võeti. Kesa proovis küll sisse astuda Tartu Ülikooli õigusteaduskonda, kuid kaks palli jäi puudu. Ilmselgelt võib need kaks puudu jäänud palli panna suhtumise arvele. Ei valmistunud ta tõsiselt ei keskkooli lõpueksamiteks ega ka ülikooli sisseastumiseks. Üheks põhjuseks oli lahtine pea, mis oli seni võimaldanud enamuse asju ilma erilise pingutuse ja ettevalmistuseta,

n-ö puusalt lahendada. Teise põhjusena ka värskest täisealiseks saanuna kõik täiskasvanutele mõeldud hüved, mida sõpradega ilmselgelt liiga agaralt ja aktiivselt nauditi. Lihtsamalt öeldes pandi ohjeldamatult tina. Sel ajal peeti möödapääsmatuks ja kohustuslikuks teenimist vene kroonus ja seepärast ei tehtud ka erilisi suuri plaane, teades, et nahunii tuleb kaks aastat vene kroonut teenida ja üks siis pärast paistab.

Tüdruksoõbraga rikuti suhted meelega, eeldades, et ükski vähegi normaalselt välja nägev tüdruk ei suuda kedagi kaks aastat oodata. Ilma ootamist eeldamata oli endal lihtsam teenida ja vähem võimalust pettuda. Kesa kroonueelseid elukombeid arvestades polnud tal vaja spetsiaalselt pingutada, et tüdruksoõbraga suhted halveneksid. Seda võis nimetada asjade loomulikuks arenguks. Halb üllatus aga tabas Kesat kroonus teenides siiski – endine tüdruksoõber abiellus ühega tema parimatest sõpradest ja see tuli pigem ootamatusena.

1989. aasta sügisel oli Jõgeva rajoonis komanderingus Tallinna Miilitsapataljon. Probleemiks olid heinaküünide põletamised ja miilitsasõdurid olid toodud patrullima. Tehti loomulikult koostööd ka kohaliku miilitsaga. Suur oli Kesamaa üllatus, kui teda ühel päeval Jõgeva miilitsasse kutsuti ja ülema asetäitja poliitalal Rein Veimann pakkus talle võimalust teenida vene kroonut Tallinnas miilitsapõlgus.

Kesa küsimuse peale, et kas see kohustab teda hiljem milleski, vastas poliitülem Veimann: „Loomulikult oleks meie soov, et sa tuleksid miilitsasse tööle, aga kohustada ega sundida me sind millegagi ei saa.” Hetkega oli Kesal plaan tehtud, loomulikult oli ta nõus. Sattuda teenima sundaega Tallinnas tundus lotovõiduna. Tavapärase oli, et Eesti poisid teenisid Nõukogude Liidu avarustes ja vastupidi, Eestis asuvates väeosades olid poisid kaugetest liiduvabariikidest. Kesal polnud plaanigi kunagi miilitsasse tööle asuda. Selge oli aga ka Veimanni eesmärk: tema värbas miilitsale kaadrit, mitte ei aidanud poisse Eestisse teenima jääda.

Kaks aastat teenistust möödus nii Tallinnas patrullides kui ka mõnes komanderingus Nõukogude Liidu kuumadesse punktidesse. Nii nimetati piirkondi, kus toimusid rahutused, isegi relvastatud konfliktid. Lisaks tavapärasele vene kroonuga kaasas käivatele jaburustele andis miilitsaväeosa boonuseks väga hea füüsilise vormi. Määrustike tundmine, patrulli kohustused ja õigused ning enesekaitsevõtete omandamine käisid asja juurde. Iganädalane treeningpäev lasketiirus lihvis oskusi kasutada erinevaid tulirelvi.

Kesamaa teenistus pidi lõppema 1991. aasta sügisel. Vabaduse tuuled puhusid väeosa aia taga juba sinimustvalged lehvima ja 1. märtsil 1991 loodi Eesti Politsei. Miilitsaväeosa poisid Tallinnas olid veel ainsad, kes miilitsamundrit kandsid. Segased ajad nõuavadki segaseid inimesi. Sageli tehakse ka segaseid otsuseid. Pärast ebaõnnestunud riigipöördekatset Venemaal otsustasid eestlased Tallinna miilitsapolgust koju tulla – peaaegu organiseeritult ja ettevalmistatult jalutasid poisid ühel ilusal pühapäeval väravast välja. Väravate avamiseks kasutati varem varutud väravavõtmeid. Takistada neid ei üritatudki. Polnud ka sellist jõudu, ei ohvitseride ega kaasteenijate näol, kes oleks suutnud füüsiliselt kinni hoida kaks aastat teeninud hea väljaõppega eesti poisse, kes on otsustanud vene kroonule trääsa näidata ja koju minna.

Küll aga olid agarad vastloodud Eesti Politsei ametnikud. Miilitsapolgus väljaõppe saanud poisse kutsuti tööle. Nii läks ka Kesamaaga. Koju Jõgevale jõudes ei möödunud nädalatki, kui teda politseisse tööle kutsuti.

Kuna enam polnud tegemist kõigi poolt vihatud miilitsaga, oli Kesamaa politseitööst isegi huvitatud. Siiski oli talle algusest peale selge, et teda ei huvita ei patrullimine ega liikluspolitsei töö ning vormi kandmine ei meeldi tegelikult üldse. Põnev aga tundus töö kriminaalpolitseis. Teadmata sel ajal isegi väga täpselt, millega krimka tegeleb.

Pärast vestlust kriminaalpolitsei komissari Jevgeni Kostroviga oli otsus langetatud. Kostrov oli nõus võtma ja Kesamaa nõus

tulema. Vahepeal aga leidis aset sündmus, mis oleks peaaegu Kesamaa veel alustamata politseikarjääri lõpetanud.

Jõgeva Politseiprefektuuri kõrval asus legendaarne baar Carmen. Ühel õhtul koos sõpradega baarist tulles tekkis sõnavahetus prefektuuri ees seisnud politseinikega. Kesamaa polnud ei sündmuste algataja ega saanud täpselt isegi aru konflikti tekkepõhjustest, kuid mingil hetkel adus, et nüüd hakatakse kogu nende seltskonda kinni pidama. Füüsiline vorm oleks pidanud võimaldama mitme kohaliku politseiniku eest põgenemist, kuid tarbitud alkohol ja õnnetu kukkumine järsul pöördel said Kesale saatuslikuks. Kambris ootasid juba sõbrad ees. Mingil hetkel aga avas korrapidaja kambriukse ning vabastas pooled kinnipeetutest, nende hulgas Kesamaa.

Mõne päeva pärast oli kokkulepitud tähtaeg Kesamaa töö alustamiseks Jõgeva kriminaalpolitseis. Õigel päeval kohale ilmus kutsuti ta prefekt Sulev Schneideri juurde. Kabinetis viibisid lisaks komissar Kostrovile ka teised Jõgeva politseijuhid.

Prefekt Schneider alustas ilma sissejuhatusega: „Pidid tänasest tööle tulema, aga kuna sa oled halduskorras karistatud, siis me sind tööle võtta ei saa.”

Siinkohal sekkus Kostrov, kes teatas, et protokoll ei ole tehtud. „Protokoll sulle siis ei tehtud?” pöördus Schneider Kesamaa poole. „Ei tehtud. Korraks olin kambris ja lasti tulema,” vastas Kesamaa.

„Noh, ikkagi ... Sellised kombes ja selline rikkumine, mina ei poolda sellise inimese tööle võtmist,” teatas deklaratiivselt endine poliitülem Veimann.

Schneider oli nagu kahevahel, kui sekkus arestimaja ülem Henn Kaasik: „Krimkasse muidugi ei saa sellist võtta. Mul oleks arestimajja hädasti autojuhti vaja.”

„Minge te persse, arestika autojuhiks ma küll ei lähe,” jõudis Kesamaa mõttes peast läbi lasta, kui kõlas Kostrovi eriti tugeva vene aktsendiga hääle: „Seda poissi võtan mina endale krimkasse. Kõik.”

Jälitustöö meeldis Kesamaale hetkest, mil tal võimaldati kuritegude avastamisega tegelema hakata. Esimesed kaks nädalat istus ta jälitajate kabinetis ja pidi lugema Kostrovi antud kriminaalkoodeksit ja kriminaalmenetluse koodeksit. Kogu selle protsessi mõttekusest algusest peale aru saamata pidi ülemuse korraldust täitma. „Ilmselt on see lihtsalt karistus kambris viibimise eest,” jõudis Kesamaa korduvalt tõdemuseni. Eriti piinarikkaks tegi hommikust õhtuni koodeksi lugemise nägemine, kuidas teised krimkamehed sündmuskohtadel käivad, pätte ülekuulamisele toovad ja muu põnevaga tegelevad.

Hiljem, nähes mitmeid noori krimkamehi samas olukorras, kus silmad on koodeksil, aga mõtted mujal, tundus, et tegemist oli pigem komissar Kostrovi kiiksuga noortele alustuseks koht kätte näidata.

Kriminaalpolitsei kordnik-autojuhist sai üsna kiiresti noo-reminspektor Kesamaa, kel töö ühtviisi nii sujus kui temaga oldi ka rahul. Töö meeldis Kesale ja ta tundis, et on läbi juhuse leidnud kutsumuse. 1992. aastal Sisekaitseakadeemiasse astunud Kesal ei tulnud korrakski mõtet asuda tööle kuhugi mujale kui Jõgevale, kuigi tänu kooli ajal tekkinud tutvustele oli muidki pakkumisi. Isegi Keskkriminaalpolitseisse, kuid põlise maa- poisina tahtis ikkagi kodukanti tulla. Kõik praktikad ja suvepuhkused möödusid samuti Jõgeva krimkas töötades.

1996. aastal pärast akadeemia lõpetamist sai Kesamaast Jõgeva kriminaalpolitsei juhtivinspektor. Tema vastutusallas olid kõik maakonna territooriumil toime pandud esimese astme ja muud raskemad kuriteod. Tapmisi, röövimisi ja väljapressimisi pandi toime kõikjal Eestis, ka väikeses Jõgeva maakonnas. Tööd jätkus ja Kesa nautis seda täiel rinnal.

Kaks laipa Palamuse lähistel 5. jaanuaril 1997 oli üks paljudest juhtumitest, kuhu politseikorrapidaja komissar Kostrovi korraldusel saatis juhtivinspektor Robert Kesamaa.